

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Jozef Bernát

**Chceme byť na seba hrdí – využitie
projektového vyučovania vo
výchovno-vzdelávacom procese rómskych
žiakov v 2. ročníku ZŠ**

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Prešov, 2012

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Jozef Bernát

Kontakt na autora: Základná škola Šarišská Poruba, Šarišská Poruba 67, 082 12
bernat70@gmail.com

Názov OPS/OSO: Chceme byť na seba hrdí – využitie projektového vyučovania vo výchovno-vzdelávacom procese rómskych žiakov v 2. ročníku ZŠ

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2012

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Martina Kovalčíková

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Projektové vyučovanie, rómski žiaci, sebavedomie, sebaúcta, sebaaprezentácia, hrdosť, história Rómov, rómske symboly, rómske osobnosti

Anotácia

Vypracovaný námet projektového vyučovania je určený učiteľom primárneho vzdelávania vzdelávajúcich rómskych žiakov.

V práci opisujem realizované projektové vyučovanie zamerané na pozdvihovanie hrdosti, sebaúcty a zdravého sebavedomia rómskych žiakov na našej škole cez vnútorné prežívanie. Zameral som sa na osvojenie sebaaprezentácie našich žiakov v podobe slobodného vyjadrovania názorov, postojov, citov a schopnosti obhájiť sa. Žiaci nahliadli do histórie Rómov vo všeobecnosti, besedovali so staršími občanmi z ich komunity a spoznali niekoľko známych a zaujímavých rómskych osobností.

OBSAH

Úvod	
1 Charakteristika projektového vyučovania.....	6
1.1 Z histórie projektového vyučovania.....	7
1.2 Druhy projektov.....	8
1.3 Prednosti projektového vyučovania.....	9
1.4 Negatívne stránky projektového vyučovania.....	10
1.5 Princípy pre prípravu projektu.....	11
1.6 Fázy projektu.....	12
2 Projekt - Chceme byť na seba hrdí.....	15
2.1 Cieľ projektu.....	15
2.2 Plán projektu.....	15
2.3 Realizácia projektu.....	16
2.4 Hodnotenie projektu.....	23
Záver.....	25
Zoznam použitých bibliografických odkazov.....	26
Zoznam príloh.....	27

ÚVOD

Témou hrdosti našich žiakov som sa hlbšie začal zaoberať na základe informácií získaných na stretnutiach Metodického združenia na Základnej škole v Kapušanoch. Po ukončení 4. ročníka žiaci našej školy (všetci rómski) pokračujú v povinnej školskej dochádzke práve na tejto škole, ktorú v prevažnej väčšine navštevujú žiaci pochádzajúci z majoritného obyvateľstva. O prospievání našich bývalých žiakov nás pravidelne informujú učiteľky tamojších piatich ročníkov. Okrem informácií o samotnom prospechu učiteľky uvádzajú nesmelosť, ostýchavosť a nechotu našich bývalých žiakov vo verbálnom vyjadrovaní, či už pri odpovediach pred tabuľou alebo prezentovaní svojich vedomostí, pričom v písomnom prejave vykazujú pomerne vyššie znalosti a vedomosti. Žiaci nie sú na vyučovaní aktívni a nesnažia sa presadiť. Na našej škole tento nežiaduci jav takýchto rozmerov nepozorujeme. Žiaci sa navzájom dobre poznajú, sú na vyučovaní aktívni a obavy vyjadriť svoje názory, postoje a city pozorujeme iba zriedkavo. Neobávajú sa taktiež preukázať svoje schopnosti a vedomosti. Tieto fakty ma viedli k zamysleniu, ktorého výsledkom je nedostatočná sebadôvera a viera vo vlastné schopnosti našich žiakov v novom prostredí.

Na škole sme v pedagogickom kolektíve začali uvažovať, ako tento negatívny jav eliminovať. Okrem iných riešení som pripravil pre žiakov 2. ročníka projektové vyučovanie uvedené v tejto práci, ktoré je možné primeranou modifikáciou realizovať aj v ostatných ročníkoch primárneho vzdelávania. Mojim zámerom bolo ukázať žiakom cez ich vnútorné prežívanie, že majú množstvo dôvodov byť na seba hrdí, a že v ich vnútri nie je priestor na potlačanie odvahy kvôli nízkej sebaúcte a sebadôvere.

1 CHARAKTERISTIKA POJMU PROJEKTOVÉ VYUČOVANIE

Projektové vyučovanie sa zvykne v odbornej literatúre zaraďovať medzi alternatívne alebo nové formy práce v škole. Je to jedna z moderných foriem, ktoré by mali správnym a kvalifikovaným spôsobom prispieť k napredovaniu edukačného procesu.

Ako uvádza Zelina (2000, s. 95) základ pre projektové vyučovanie a teda aj projektovú metódu, treba hľadať v pedagogickom pragmatizme, pre ktorý osobitne platí, že za predmet poznania možno uznať len to, čo má prakticky užitočnú cenu. Podľa pragmatickej teórie sa majú žiaci učiť pomocou riešenia problémových situácií a to konkrétnou činnosťou, vlastným hľadaním, bádáním a objavovaním riešenia problémov.

Jednoznačné vymedzenie pojmu projektové vyučovanie alebo projektová metóda nie je také jednoduché. Coufalová (2006, s. 10) vo svojej publikácii uvádza šesť rôznych definícií projektovej metódy:

William Heard Kilpatrick:

„Projekt je určite a jasne navrhnutá úloha, ktorú môžeme predložiť žiakom tak, aby sa im zdala životne dôležitá tým, že sa približuje skutočnej činnosti ľudí v živote“ (Velínský, 1932, In: Coufalová, 2006).

J. F. Hosić:

„Výraz projektová metóda môžeme používať pre učenie vtedy, keď individuum či skupina vezme zámer, ktorého uskutočnenie navodzuje zmeny v jeho (ich) rozmyšľaní, zvykoch alebo vzťahoch“ (Velínský, 1932, In: Coufalová, 2006).

J. Adams :

„Projektová metóda oživuje každú vedomosť, ktorú vyvoláva. Pri tejto metóde učiteľ nezhrňa najprv vedomosti a nehľadá až potom, ako ich využiť: začína využitím a nachádza vedomosti“ (Příhoda, 1934, In: Coufalová, 2006).

R. Žanta:

„Projekt je účelne organizovaný súhrn myšlienok, zoskupených okolo dôležitého strediska praktických vedomostí, smerujúcich k určitému cieľu“ (Žanta, 1934, In: Coufalová, 2006).

V. Příhoda:

„Projektová metóda umožňuje takú organizáciu učiva, pri ktorej žiak prechádza činnosťami, usporiadanými tak účelne, aby dali vyniknúť nejakej jednotiacej myšlienke alebo , aby umožnili prevedenie plánu, hospodársky alebo kultúrne vymedzeného a pre žiakov životného“ (Příhoda, 1934, In: Coufalová, 2006).

S. Vrána (riaditeľ pokusných škôl v Zlíne) (In: Coufalová, 2006):

1. je to podnik
2. je to podnik žiaka
3. je to podnik, za ktorého výsledky prevzal žiak zodpovednosť
4. je to podnik, ktorý ide za určitým cieľom

Na základe týchto definícií autorka podáva súhrn základných rysov, aké by mal mať projekt:

- a) Projekt vychádza z potrieb a záujmov dieťaťa. Umožňuje uspokojiť jeho potrebu získavať nové skúsenosti, byť zodpovedný za svoju činnosť.
- b) Projekt vychádza z konkrétnej a aktuálnej situácie. Neobmedzuje sa iba na priestor školy, ale je doňho vhodné zapojiť aj rodičov a širšie okolie.
- c) Projekt je interdisciplinárny.
- d) Projekt je predovšetkým podnikom žiaka.
- e) Práca žiakov v projekte prinesie konkrétny produkt. Pokiaľ je to možné, je priebeh a výsledok zdokumentovaný. Vznikne výstup, ktorým sa účastníci projektu prezentujú v škole alebo mimo školy.
- f) Projekt sa spravidla uskutočňuje v skupine. Sociálna psychológia druhej polovice minulého storočia preukázala, že učenie v skupine je významné nielen pre rozvoj osobnosti žiaka, ale zvyšuje aj efektivitu procesu učenia.
- g) Projekt spája školu so širším okolím. Umožňuje začlenenie školy do života obce alebo širšej spoločnosti. (Coufalová, 2006, s. 11)

Podľa G. Petty (1996, s. 213) je projekt označovaný „ako úloha alebo séria úloh, ktorú majú žiaci splniť - väčšinou individuálne, ale niekedy i v skupinách. Žiaci sa môžu často viac menej rozhodovať ako, kde, kedy a v akom slede budú úlohy riešiť. Projekty majú spravidla otvorenejší koniec než samostatné práce.“

„Projektové vyučovanie je vyučovacia metóda, na základe ktorej sú žiaci vedení k samostatnému spracovaniu určitých projektov a získavajú skúsenosti praktickou činnosťou a experimentovaním“ (Průcha, 1995, s. 172).

Projektové vyučovanie, ako vyplýva aj z vyššie uvedených definícií, je vyučovanie plné činnosti, samostatnej tvorivej práce žiaka, je úzko spojené so životnou realitou, rieši konkrétny problém, s akým sa môže žiak stretnúť v reálnom živote. Nie je to len suchá teória, študovanie z učebnice a už vonkoncom to nie je klasický spôsob výučby, pri ktorej žiak ticho sedí v lavici a učiteľ vysvetľuje látku.

1.1 Z histórie projektového vyučovania

Ak by sme sa pokúsili nájsť korene projektového vyučovania, museli by sme sa pozrieť do trocha vzdialenejšej histórie. Už prvotné myšlienky zoskupovania učiva do väčších celkov, ako uvádza Coufalová (2006, s. 7), obsahujú práce Komenského - Schola Ludus alebo genetická metóda Pestalozziho o spontánných projektoch realizovaných v prvých rokoch 19. storočia. Podľa autorky je treba korene projektovej metódy v dnešnom ponímaní hľadať na prelome 19. a 20. storočia v USA, kde vzniklo tzv. hnutie progresívnej výchovy. „Stúpenci tohto hnutia sa usilujú o priblíženie obsahu vyučovania prirodzeným činnostiam detí, rušia členenie vyučovania na jednotlivé predmety, propagujú motorické prejavy detí. Je odmietaná striktná disciplína a drilovanie. Hlavnou metódou práce v škole má byť projektové a problémové vyučovanie“ (Coufalová, 2006, s. 7).

Za ideového otca projektovej metódy, ako uvádza Coufalová (2006, s. 8), sa pokladá zakladateľ a hlavný predstaviteľ amerického vzdelávacieho progresizmu John Dewey. Dewey chápal dieťa ako komplexnú bytosť, ktorú uvádzal do situácií primeraných veku, s ktorými sa stretne neskôr v dospelosti. Presadzoval takzvanú „činnú školu“ a vo svojej laboratórnej škole sa učivo zoskupovalo do konkrétnych úloh zo života detí (stavba domu,

pestovanie rastlín a pod.) Svojej metóde však nehovoril projektová, ale položil jej teoretický základ. Jeho myšlienky uviedol do praxe blízky spolupracovník William Heard Kilpatrick. Experimentálne projektovú metódu overoval v rokoch 1917 – 1921 E. Collings. Ten pracoval s deťmi vo veku 6-14 rokov. Tie boli rozdelené do troch vekových skupín a namiesto tradičných predmetov v škole mali tzv. štyri zamestnania: vychádzky, zábavy, ručné práce a príbehy. Výsledky svojej práce však porovnával s inými, kontrolnými školami a už po štyroch rokoch dosiahol výrazne lepšie výsledky oproti kontrolným školám.

Ďalší rozvoj projektovej metódy a jeho plné rozvinutie podľa Zelinu (2000, s. 96) nastáva až po druhej svetovej vojne a zameriava sa hlavne na oblasť pracovného vyučovania. Avšak v päťdesiatych rokoch minulého storočia nastáva hlavne v USA obrat na druhú stranu. Nastávajú sa snahy o poriadok, systematičnosť a sústavnosť vo vyučovacom procese. V osemdesiatych rokoch sa projektová metóda rozširuje do mnohých krajín sveta a je tu snaha integrovať projektové vyučovanie do jednotlivých odborov.

V našich slovenských podmienkach v súčasnosti badať rozvoj využívania projektového vyučovania na školách. Sú to zväčša len začiatky, ktoré si vyžadujú nielen kvalifikovaný prístup, ale aj veľkú dávku trpezlivosti znášať neraz nepochopenie zo strany kolegov, či rodičov.

1.2 Druhy projektov

Delenie projektov vychádza z rôznych kritérií, na základe ktorých určujeme typ projektu.

Zelina (2000, s. 97) uvádza rozdelenie projektov do štyroch hlavných skupín:

- a) Problémové – riešenie nejakého problému zo života.
- b) Tvorivé – vytvorenie, navrhnutie niečoho nového.
- c) Hodnotiace – niečo posudzovať, hodnotiť a vypracovať kritériá hodnotenia.
- d) Nácvikové – niečo si natrvalo osvojiť.

Coufalová (2006, s. 11) delí projekty na základe rôznych kritérií a stručne ich popisuje:

- **Podľa účelu:** pred samotnou realizáciou projektu je nutné si rozmyslieť, čo bude jeho hlavným cieľom (získavanie poznatkov, aplikovanie vedomostí, získavanie nových zručností a pod.).
- **Podľa vzťahu k učivu a k vyučovacím predmetom:** buď sa zameriame na jeden predmet alebo integrujeme učivo viacerých predmetov, na prvom stupni ZŠ sa zväčša realizujú obidva spôsoby súčasne.
- **Podľa organizácie:** toto kritérium súvisí z predchádzajúcim, podľa toho, ako zameriame projekt, určíme aj organizačnú štruktúru (napr. prelínanie projektu jednotlivými predmetmi, vyhradená časť dňa na projekt a pod.).
- **Podľa dĺžky trvania:** môžu byť projekty krátkodobé, strednodobé a dlhodobé. Pri začínaní s projektmi si volíme krátkodobé a postupne zvyšujeme dĺžku trvania. Dlhodobé projekty sa realizujú v súčinnosti s ďalšími učiteľmi.
- **Podľa miesta konania:** na realizáciu sa využívajú rôzne prostredia – trieda, mimo školy, v prírode, na ihrisku, v škole prírode...
- **Podľa navrhovateľa:** žiacke – spontánne projekty, umelé – pripravené učiteľom, kombinácia oboch.

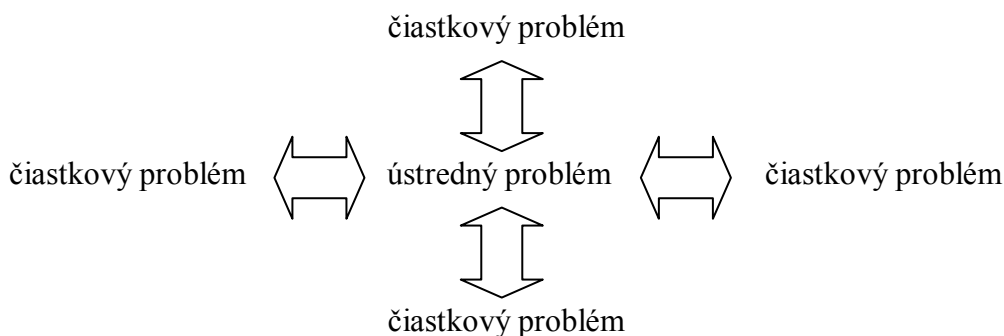
- **Podľa počtu zapojených žiakov:** pre prvý stupeň je najvhodnejšie zapojiť celú triedu, ale sú aj skupinové, vo dvojici alebo individuálne. Prostredie internetu umožňuje dnes zapojiť do projektu aj viaceré školy.
- **Podľa veľkosti:** toto kritérium má relatívnu povahu, lebo projekt pod rovnakým názvom môže byť jednoduchý (na jednu vyučovaciu hodinu), ale aj veľmi rozsiahly (na pol roka).

1.3 Prednosti projektového vyučovania

Určite nikto nepochybuje o tom, že projektové vyučovanie a tvorba projektov sú prínosom edukačného procesu v našich školách. Vychádzajúc z dlhodobých cieľov nášho školstva (Milénium), malo by byť našou snahou odbúranie neúmerneho získavania encyklopedických vedomostí a viesť žiakov k osvojeniu si metód spracovania informácií. K tomu vo výraznej miere prispieva aj projektové vyučovanie.

Coufalová (2006, s. 13) sa vo svojej publikácii zamýšľa nad viacerými prednosťami projektov:

1. **Prednosti vyplývajúce z integrácie učiva:** integrácia jednotlivých predmetov umožňuje globálne poznávanie. Nejde len o mechanické spojenie predmetov, ale o rešpektovanie súvislostí obsahov učiva jednotlivých predmetov. Ide o riešenie jedného problému z pohľadu príslušných vedných odborov.
2. **Motivačná sila:** na prvom stupni ZŠ sa o motiváciu pričíňuje hlavne učiteľ, ktorý pripravuje projekt, ale prvotná motivácia skoro vyprchá. Dobře pripravený projekt však vytvára mnoho motivačných podnetov pre žiaka počas celého trvania projektu.
3. **Blízkosť logike životnej reality, prirodzenosť:** výraznou frustráciou žiaka, ktorý ukončí školu sú vedomosti a schopnosti, ktoré nemôže využiť na trhu práce a v reálnych životných situáciách. Projektové vyučovanie ponúka použitie vedomostí k riešeniu určitého problému ihneď. V reálnom živote totiž nastávajú situácie, ktoré nemožno riešiť čisto intelektuálnymi schopnosťami.
4. **Individualizácia pri vyučovaní:** neznamená to, že žiak je v triede izolovaný, ale ide tu o uplatnenie vlastnej predstavivosti a tvorivosti pri riešení problému. Projekt umožňuje pozorovanie žiaka pri individuálnych i skupinových činnostiach a pomáha spoznávať jeho špecifiká.
5. **Projekt učí spolupracovať:**
 - Spolupráca medzi učiteľmi: výrazne sa uplatňuje už pri fáze plánovania projektu.
 - Spolupráca medzi žiakmi: učiteľ sa usiluje, aby žiaci nechápali spoločnú prácu ako nutné organizačné usporiadanie, ale aby zistili výhody takejto práce a chápali jej zmysel.
 - Spolupráca medzi učiteľom a žiakmi: uvedomovanie si zmien v rolách (učiteľ je radca, partner, sprostredkovateľ a pod.).
6. **Projekt učí riešiť problémy:** žiaci sa v projekte pokúšajú nájsť riešenie ústredného problému pričom sa vynárajú aj čiastkové problémy, ktorých vyriešenie vedie k riešeniu problému ústredného:

Žiak uplatňuje pri riešení problému metódy ako – analýza a syntéza.

7. **Projekt učí tvoriť, podporuje intuíciu a fantáziu:** projekty dávajú možnosť rozvoju prirodzených predpokladov pre tvorivosť, ktoré má každý jedinec. Sú tiež vhodným podnetom k rozvoju fantázie. Tvorivý potenciál detí je možné rozvíjať v prostredí, v ktorom majú radosť z pochopenia učiva.
8. **Projekt učí pracovať s informáciami:** každá škola by mala vyzbrojiť svojich žiakov kompetenciami ako je práca s informáciami, ich vyhľadávanie, triedenie, overovanie, zaradenie do štruktúry predchádzajúcich poznatkov. Projektové vyučovanie si vyžaduje prácu s informáciami z viacerých zdrojov.
9. **Projekt má mravnú dimenziu:** pri projektovom vyučovaní sa žiaci učia zodpovednosti, tolerancii, vnútornej disciplíny, etike vedúceho aj vedeného.

Podľa Zelinu (2000, s. 98) medzi prednosti projektového vyučovania patrí to, že je blízke životu, je vysoko motivujúce, kreatívne, učí žiakov hľadať informácie, selektovať ich a zvažovať ich význam pre riešenie problému, učí ich to navrhovať riešenia a to u nich trénuje fantáziu, imagináciu a predstavivosť. Projektové vyučovanie ich ďalej vedie k vzájomnej komunikácii, rešpektu, zodpovednosti k práci, spolužiakom i učiteľom.

1.4 Negatívne stránky projektového vyučovania

Príprava projektov a samotná organizácia celého procesu projektového vyučovania je veľmi náročná. A to nielen na odbornú pripravenosť, ale aj na zvládnutie každej situácie, ktorú projekt so sebou prináša.

„Medzi negatíva môžeme zaradiť to, že sa vyžaduje vysoká tvorivosť aj od učiteľa, aby dokázal vymyslieť problém – tému na každú relevantnú učebnú látku, ktorá sa má prebrať podľa klasických osnov a tiež si to vyžaduje dobré improvizčné schopnosti, aby učiteľ vedel reagovať pohotovo na neočakávané otázky a reakcie žiakov“ (Zelina, 2000, s. 98).

Ako isté nevýhody v projektovom vyučovaní Zelina (2000, s. 99) uvádza aj to, že učiteľ v snahe prebrať látku, vsúva do témy niečo, čo tam nepatrí, alebo ponechá žiakov pracovať k téme široko a dlho, a tak sa žiaci síce niečo dozvedia, ale nebude to v rámci osnov. Niekedy je nevýhodou aj to, že žiaci navrhnu dobré riešenia niektorých spoločenských problémov, ale tie sa nikdy nezrealizujú, čo pôsobí demotivačne.

Projektová metóda je len jednou z metód, ktoré sa využívajú v súčasnej škole a chápeme ju zväčša len ako doplnkovú metódu. „Jednostranné preferovanie tzv. netradičných vyučovacích metód nie je riešením problémov súčasnej školy. Projektová metóda je jedným z liekov na chorobu nášho školstva, ale sama pacienta nevyylieči“ (Coufalová, 2006, s. 19).

Z pohľadu pedagogickej praxe sa vyjadruje k negatívam, či úskaliam projektového vyučovania Coufalová (2006, s. 19). Pre lepšiu názornosť vyberáme niektoré z nich.

- Vzniká málo spontánnych projektov, väčšinou pochádzajú od učiteľa.
- Nedostatočná organizácia projektu a pripravenosť učiteľa.
- Učiteľ by mal vedieť získať žiaka aj pre projekty, ktoré nevznikli z jeho podnetu.
- Ak sa príliš zameriame na koncentráciu učiva, môže dôjsť k narušeniu logiky obsahu i rozsahu učiva.
- Dochádza k narušeniu vzťahu medzi kvantitou a kvalitou obsahu, ide aj o nevyrovnanosť učiva z pohľadu didaktického.
- Nemali by sme motivovať žiaka len čisto reálnymi životnými situáciami, lebo žiak má aj radosť z práce a ocenenia z uspokojenia sociálnych potrieb.
- Snaha o vonkajší efekt vedie učiteľa k nezmyselným a krčovitým motiváciám.
- Príprava projektu musí pamätať na rôzne stupne vývinu žiakov - vedomostné aj zručnostné.

1.5 Princípy pre prípravu projektu

Podstatou projektového vyučovania je riešenie problému. Ten je potrebné nastoliť, vypracovať plán, postup, zorganizovať celý proces. To sa nemôže diať len náhodne. Je nutné, aby sa pri tom dodržiavali určité zásady a princípy. Kasíková (1993, In: Zelina, 2000, s. 96, 97) ich charakterizuje nasledovne:

- Zreteľ na potreby a záujmy detí.
- Zreteľ na aktuálnu situáciu – otvorenie sa širšiemu okoliu, spoločenstvu, ale aj osobnej situácii dieťaťa a riešeniu jeho aktuálnych problémov.
- Interdisciplinarita.
- Sebaregulácia pri učení – žiak plánuje, hodnotí, učí sa učiť.
- Orientácia na produkt – produkt prináša zmyslupnosť učenia, motivuje žiakov.
- Skupinová realizácia – žiak sa učí spolupracovať, komunikovať, tolerovať druhých a riešiť problémy.
- Spoločenská relevantnosť – most, ktorý spája školu so životom, prácou, spoločnosťou.

Projekty svojou podstatou majú žiaka motivovať k samostatnej tvorivej činnosti. Je to tvorivý proces, ktorý si vyžaduje naozaj dôkladnú prípravu zo strany učiteľa. Ako uvádza Petty (1996, s. 214-215) pri plánovaní by sme nemali zabúdať na :

- Stanovenie cieľa.
- Zváženie podmienok- dostatok času, materiálne vybavenie, rozdelenie rolí.
- Zvážiť potrebné zručnosti – zhodnotiť, či sú žiaci schopní zvládnuť všetky úlohy.
- Naplánovanie činností – zaistiť, aby všetky činnosti skutočne dosiahli svoj cieľ.
- Motivácia.

Je potrebné zaistiť, aby činnosti boli :

- Zaujímavé.
- Príležitosťou vyskúšať si zručnosti v podmienkach zodpovedajúcich skutočnosti.
- Aktívne a rôznorodé.
- Dobre formulované, aby si žiaci boli istí, že vedia, čo sa od nich očakáva.

- A stanoviť dosiahnuteľné ciele, ktoré stojí za to splniť.

Žiaci pri realizácii projektu zažívajú sklamanie, ak ich práca, ktorú vynaložili pri riešení problému, bola zbytočná a neprinesla žiadny pozitívny výsledok. Učiteľ by sa mal vyvarovať projektov, ktoré neprinesú očakávaný efekt.

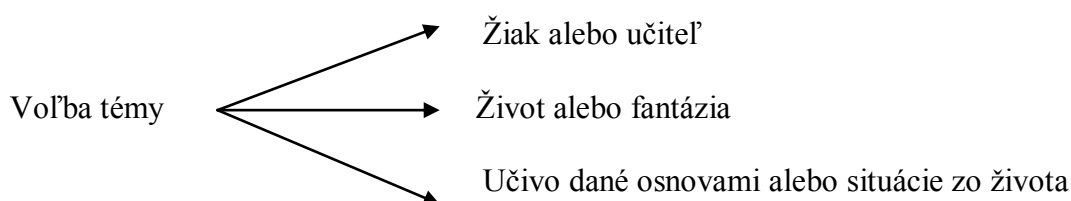
1.6 Fázy projektu

Pri riešení projektu by sa malo postupovať, ako uvádza Zelina (2000, s. 97), podobne ako pri riešení vedeckého problému a to pomocou využitia heuristických metód. Postup by mal obsahovať tieto kroky:

1. Cieľ, zámer a formulácia problému, ktorý chce projekt riešiť, k čomu chce dospieť.
2. Plán – určenie postupu, prostriedkov, rozdelenie úloh, časový harmonogram, určenie účastníkov riešenia.
3. Realizácia – realizujú ho žiaci, učiteľ má rolu pomocníka, poradcu, stimulátora a facilitátora.
4. Hodnotenie – najprv hodnotenie žiaka, ale celého priebehu práce na projekte, účasť jednotlivca na projekte, pri riešení problému a potom aj hodnotenie učiteľa z pohľadu splnenia stanoveného cieľa.

Coufalová (2006) považuje za hlavné body každého projektu tieto :

- **Voľba témy** : na výber témy sa môžeme pozerať z niekoľkých aspektov

- **Žiak alebo učiteľ**: v škole sa spravidla stretávame s jednou z nasledujúcich variant:
 - ✓ Tému prinesie učiteľ.
Učiteľ rozpracuje tému na dlhšiu dobu.
Učiteľ všetko pripraví.
 - ✓ Učiteľ prinesie námet.
Žiaci námet prímu a rozpracujú.
Žiaci prinášajú sami ďalšie námety.
 - ✓ Podnet prinesú žiaci.
Žiaci spoločne s učiteľom námet ďalej rozpracujú.
- **Život alebo fantázia**: projekty a ich samotný vznik má byť spojený s potrebami praxe a životnej reality. Projekty by sa mali bližieť skutočným projektom zo života dospelých a približovať prácu v rôznych odboroch.
- Pre žiakov prvého stupňa sa nebráňme ani projektom zo sveta fantázie, lebo u nich je hranica medzi fantáziou a realitou neostrá.

- Učivo dané osnovami alebo situácie zo života: projekt nemá byť len spštením vyučovania, ale jeho témy musia umožniť naplnenie cieľov výchovy a vzdelávania na prvom stupni.

- **Metóda braimstormingu:**

Ak už máme zvolenú tému projektu, je vhodné využiť túto metódu v úvodnej fáze prípravy projektu.

Autorom brainstormingu je americký psychológ Alex F. Osborn. Jeho metóda má aj svoje pravidlá. Pre ilustráciu uvádzame pravidlá z publikácie : Knapíková, Kostrub, Miňová (2002):

1. Pravidlo zákazu kritiky.
2. Pravidlo uvoľnenia fantázie.
3. Pravidlo čo najväčšieho počtu nápadov.
4. Pravidlo vzájomnej inšpirácie.
5. Pravidlo úplnej rovnosti účastníkov.

- Na základe týchto pravidiel a primerane veku žiakov sa tvoria nápady na stanovenie problému k danej téme, zaznamenávajú sa, vyhodnocujú sa a vyberajú tie, ktoré by sa dali reálne aj splniť.

- **Dĺžka projektu – krátky alebo dlhý projekt?**

Vzhľadom k zvolenej téme si učiteľ určuje aj dĺžku projektu. Jednodňové projekty sú spravidla dielom učiteľa, ale dlhší projekt dáva viac možností reagovať na námety žiakov a umožňuje žiakom aj prácu mimo školy.

- **Základná osnova projektu :**

Pri písaní osnovy projektu zohľadňujeme vedomosti a schopnosti, ktoré majú žiaci pri vstupe do projektu. Cieľom projektu nie je zavalit' žiakov prácou, aby boli stresované a preto pri zostavovaní osnovy je dobré riadiť sa heslom „niekedy je menej viac“.

- **Materiálne zabezpečenie projektu :**

Je nutné vopred si premyslieť aké informácie budú žiaci potrebovať počas riešenia projektu a k tomu prispôsobiť aj materiálne vybavenie (knihy, encyklopédie, obrázkové publikácie, časopisy...). Je vhodné, ak majú žiaci možnosť použiť aj počítač, ktorý im pomôže pri písaní textov, ak je pripojený na internet – získavanie informácií (pod dozorom učiteľa!). Podľa charakteru projektu majú mať žiaci dostatok pomôcok pre praktické činnosti (nožnice, papiere, výkresy, fixky, farby, baliaci papier...). Do materiálneho zabezpečenia spadá aj zaistenie spolupráce s ďalšími organizáciami a inštitúciami.

- **Uskutočnenie projektu:**

Vlastná práca prebieha spravidla v skupine. Ak je to možné, dáme prednosť spontánnemu vytvoreniu skupín. Každá skupina si vyberie vedúceho, ktorý bude zodpovedný za komunikáciu s učiteľom. V nižších ročníkoch začíname s prácou vo dvojici a neskôr

rozširujeme počet žiakov v skupine. Aj keď má učiteľ predstavu ako bude organizovaná práca na projekte, mal by byť schopný prispôbiť organizáciu aktuálnej situácii v triede.

- **Vyhodnotenie projektu :**

Projekt umožňuje testovanie vlastných síl učiteľa aj žiaka. Spoločná sebareflexia tak prebieha nielen v závere, ale aj v jeho priebehu.

Učiteľ by mal žiaka hodnotiť formou diskusie a môže použiť nasledujúce otázky:

- Čo si sa dnes naučil? Čo ti zatiaľ nešlo? Čo sa chceš naučiť nabudúce?
- Ako sa ti pracovalo v skupine? Čo by si chcel na práci skupiny zlepšiť?
- Čo sa ti na projekte páčilo – nepáčilo? Prečo? Čo by sme mali zmeniť?

Pri hodnotení svojej práce by si mal učiteľ klásť otázky:

- Bola téma vhodná pre daných žiakov? Prijali ju za svoju a ďalej ju rozvíjali?
- Mala práca na projekte pre žiakov zmysel? Podporoval projekt spoluprácu žiakov?
- Učil ich formulovať vlastné názory a rešpektovať názory druhých?
- Umožnil projekt žiakom objaviť nové poznatky?
- Dokázal som sledovať prácu všetkých žiakov?
- Dokázal som spolupracovať so žiakmi, keď to potrebovali?
- Umožnil projekt priebežné i záverečné hodnotenie?
- Dostali žiaci priestor pre vlastné hodnotenie ?

Počas prípravy projektu aj počas jeho samotnej realizácie by sme nemali zabúdať, že žiak je len dieťa, ktoré potrebuje pracovať v pokojnom, príjemnom prostredí s pocitom, že je potrebné a dokáže niečo urobiť, za čo bude pozitívne ohodnotené.

2 PROJEKT – CHCEME BYŤ NA SEBA HRDÍ

Tento projekt sme realizovali na neplnoorganizovanej Základnej škole Šarišská Poruba s jedenástimi žiakmi druhého ročníka rómskej národnosti (päť chlapcov a šesť dievčat).

Rozdelenie projektu podľa rôznych kritérií:

Podľa celkového zamerania: Návikový – niečo si natrvalo osvojiť.

Podľa účelu: Získavanie nových poznatkov, zručností a nadobúdanie schopností ich aplikovania.

Podľa vzťahu k učivu a k vyučovacím predmetom: Integrované predmety - slovenský jazyk a literatúra, výtvarná výchova, pracovné vyučovanie, etická výchova, hudobná výchova, vlastiveda.

Podľa dĺžky trvania: Dvojdňový.

Podľa počtu zapojených žiakov: Všetci žiaci jednej triedy.

Podľa miesta konania: Trieda.

Podľa navrhovateľa: Umelý – pripravený učiteľom.

2.1 Cieľ projektu

Cieľom projektu je prostredníctvom projektového vyučovania realizovať aktivity zamerané na pozdvihovanie hrdosti, sebaúcty a zdravého sebavedomia rómskych žiakov na našej škole cez vnútorné prežívanie, za účelom získania a osvojenia schopností a zručností vhodného a sebavedomého sebareprezentovania.

2.2 Plán projektu

Prvý deň projektu

Motivácia (10 minút)

Aktivity:

Pozri sa do zrkadla (30 minút)

Rómska pieseň (30 minút)

Rómska vlajka (70 minút)

Ako žili naši dedkovia a babky v minulosti? – beseda (60 minút)

Hodnotenie 1. dňa projektu (20 minút)

Druhý deň projektu

Motivácia (10 minút)

Aktivity:

Nechcem sa chváliť, ale ... (15 minút)

Naše osobnosti (70 minút)

Kľúč vo vrecku od brány do krajšieho sveta (60 minút)

Prečo mám rád svoju mamu, svojho otca? (20 minút)
Po pravej ruke miesto mám (15 minút)
Hodnotenie 2. dňa projektu (20 minút)

2.3 Realizácia projektu

Prvý deň projektu

Metódy: opis, rozhovor, beseda, praktické, demonštračné, vysvetľovacie

Formy: individuálne, skupinové, hromadné

Pomôcky: zrkadlo, PC s internetovým pripojením, farebný papier, výkresy A3, nožnice, lepidlo, ceruza, dve kytice, predlohy s obrázkom rómskej vlajky a textom rómskej hymny

Motivácia (10 minút)

Učiteľ sa žiakov opýtal, ako a kedy rôznym spôsobom pomohli spolužiakovi. Žiaci spomínali na situácie, kedy spolužiakovi pomohli v škole, ale aj mimo nej. Následne ich učiteľ vyzval, aby rozprávali o svojich pocitoch, ktoré prežívali keď spolužiakovi pomohli a keď pomoc bola poskytnutá jemu samotnému. Taktiež sa ich pýtal, či sa za pomoc poďakovali. Učiteľ uzavrel motiváciu otázkou, či je vhodnejšie druhému pomáhať, alebo mu ubližovať. Žiaci súhlasili s prvou z možností.

Aktivity:

Pozri sa do zrkadla (30 minút)

1. časť aktivity

V úvode aktivity sme viedli rozhovor o správaní sa v škole aj mimo nej. Žiaci rozprávali o ich správaní sa v škole počas vyučovacích hodín, ale hlavne o správaní sa počas prestávok, kedy najviac dochádza ku konfliktným situáciám (hádky, vzájomné osočovanie). Učiteľ ich vyzval na vyjadrovanie svojich pocitov v prípadoch, ak dôjde k týmto incidentom a rozprávali sa o možnostiach reakcií na verbálne útoky smerované na ich osobu. Následne viedli rozhovor o ich správaní sa v obci. Najfrekvencovanejšou témou bolo kradnutie ovocia zo sádov a zeleniny zo záhrad a polí. Učiteľ im vysvetľoval nemorálnosť týchto činov a priblížil im zármutok majiteľov sádov, záhrad a polí, ktorí pri pestovaní ovocia a zeleniny vynaložia nemalé úsilie. Vysvetľoval im, že takýmto správaním sa narušajú vzťahy s majoritou a dochádza k situáciám, kedy sa občania majoritného obyvateľstva nesprávajú pekne na oplátku k nim. Na druhej strane žiaci rozprávali o dohodnutej pomoci pri zbere úrody, za ktorú ich spoluobčania odmenili časťou úrody. Na otázku, ktorý spôsob nadobudnutia ovocia a zeleniny je pre nich správnejší a príjemnejší, jednoznačne označili pomoc pri zbere. Učiteľ im vysvetľoval, že pri takomto správaní budú aj v očiach iných váženejší, obľúbenejší a rešpektovanejší.

2. časť aktivity

Postupne sa každý zo žiakov pozrel do zrkadla a učiteľ sa ho opýtal, či pozná dobre človeka, ktorého v zrkadle vidí. Žiaci kladne odpovedali a pristúpili k sebahodnoteniu. Ich úlohou bolo posúdiť svoje správanie zo svojho pohľadu, povedať svoje pozitíva, ale aj negatíva. Aktivita spočívala aj v tom, že ak o sebe povedali pozitívnu informáciu – usmiali sa na seba, ak

negatívnu – zamračili sa na seba. Väčšinou sa žiaci po zamračení rozosmiali, lebo im to pripadalo smiešne. Učiteľ ich na to neupozorňoval z dôvodu udržania priaznivej klímy v triede a navodenia atmosféry dôvery. Vzhľadom k ich veku je takáto reakcia prirodzená.

Rómska pieseň (30 minút)

Učiteľ sa opýtal žiakov, ktorá rómska pieseň sa im páči. Žiaci po vyzvaní učiteľovi spievali ukážky rôznych rómskych piesní. Následne si učiteľ vybral rómsku náboženskú pieseň „Amen sam tire čhave“ (slovenský preklad – My sme tvoje deti). Text piesne učiteľovi žiaci spoločnými silami preložili do slovenčiny a postupne pieseň učiteľa naučili. Učiteľ im povedal, že aj oni vedia niečo, čo on nie. Žiaci mali z tejto informácie radosť a povznášajúci pocit. Následne im ponúkol priestor na zamyslenie, čo ešte oni vedia a učiteľ nie. Upozornil ich, aby neuvažovali iba nad pesničkami, ale aj nad rôznymi činnosťami a vedomosťami, ktoré ovládajú. Spočiatku žiakom úloha spôsobovala problém, no pomocnými otázkami ich učiteľ naviedol k vhodným nápadom.

Rómska vlajka (30 + 40 minút)

História Rómov

Učiteľ žiakom v krátkosti priblížil najdôležitejšie a najzákladnejšie fakty z rómskej histórie primerane veku žiakov:

- Rómovia pochádzajú z Indie zo skupiny Dómovia, ktorí boli chudobní.
- Dómovia žijú v Indii dodnes.
- Živili sa najmä kováčstvom (vyrábali klince, podkovy, reťaze, motyky, rôzne kovania - mreže, svietniky a pod.), spracovaním kože, dreva, predajom a chovom koní, hudbou a tancom, hádaním z ruky, krotením medveďov a liečiteľstvom.
- Prvá správa o Rómoch na území Slovenska je z obdobia približne pred sedemsto rokmi z okolia Spišskej Novej Vsi.
- Najstaršie správy o Rómoch na území Európy ich označujú ako Adsincani. Z tohto slova vznikli pomenovania v ďalších jazykoch: Acinganus, Cinganus, Cingerus (stredoveká latinčina), Cingene (turecky), Acigana, Cigan (bulharsky), Ciganin (srbsky), Tsigan (rumunsky), Czigány (maďarsky), Zigeuner (nemecky a holandsky), Zingaro (taliansky).
- Ďalšie európske pomenovanie je Roma = Rómovia od indického označenia Dóm = Dómovia.
- V apríli 1971 sa stretli Rómovia zo štrnástich krajín v Londýne založili Svetovú rómsku úniu a dohodli sa na používaní vlastnej vlajky, hymny a jazyka.

- Z pôvodnej piesne juhoslovanských Rómov, ktorú upravil v roku 1971 Jarko Jovanič, vznikla medzinárodná rómska hymna Opre Roma (Hor' sa, Rómovia).

- Rómska vlajka pozostáva z dvoch pruhov - spodného zeleného, symbolizujúceho prírodu a horného modrého, predstavujúceho oblohu. V strede sa nachádza červené vozové koleso so šiestimi špicami symbolizujúci kočovný spôsob života Rómov. Keďže také isté koleso je aj na štátnej vlajke Indie, Rómovia sa takto prihlásili ku krajine, z ktorej ich predkovia v dávnej minulosti odišli.

(Zdroj: <http://www.zszbudskedlhe.estranky.sk/clanky/historia-Romov.html>)

Zámerom výkladu histórie Rómov zo strany učiteľa nebolo žiakov dopodrobna naučiť jednotlivé historické fakty, ale iba ich zoznámiť s niečím novým, s čím sa ešte nestretli a o čom ešte nepočuli. Pre každého človeka je vzrušujúce a pútavé dozvedieť sa niečo o živote svojich predkov. Žiaci učiteľa veľmi pozorne počúvali a z ich pohľadov bolo zrejmé, že ich táto téma veľmi zaujala.

Po teoretickej časti aktivity učiteľ žiakom prečítal text rómskej hymny v rómskom jazyku, ktorému žiaci nielen bez problémov porozumeli (okrem výrazu legija, po slovensky légia), ale sa aj občas z učiteľovej rómčiny zasmiali. Rozprávali sa o hodnotovom odkaze textu hymny, ktorého ideou je rómska hrdosť a statočnosť. Pomocou internetu na PC učiteľ žiakom prehrál aj samotnú hymnu (Zdroj: <http://www.myspace.com/music/player?sid=16646900&ac=now>). Žiakom sa veľmi páčila a reagovali na ňu spôsobom im vlastným – rytmickým pohybom. Na otázku, či už pieseň niekedy počuli, alebo či ju poznajú, odpovedali, že už ju niekedy počuli iba z prehrávača, ale nepamätajú si, žeby ju rodičia niekedy aj sami spievali. Z textu piesne im bol povedomý iba jednoduchý refrén piesne. Fakt, že táto pieseň je ich rómskou hymnou, im známym nebol.

Vytvorenie rómskej vlajky

Učiteľ na tabuľu umiestnil obrázok znázorňujúci rómsku vlajku. Žiakom sa vlajka veľmi páčila a na otázku, či by ju chceli vytvoriť aj oni, radostne súhlasili. Na dva zlepené výkresy A3 pomocou farebného papiera, nožníc a lepidla žiaci spoločne vytvorili rómsku vlajku. Žiaci pracovali v dvoch skupinách. Úlohou prvej skupiny bolo prilepením zelených a modrých farebných papierov zaplniť obe polovice výkresu tak, aby tvorili dva pruhy rómskej vlajky. Úlohou druhej skupiny bolo podľa učiteľom vytvorenej šablóny kolesa z tvrdého papiera obkresliť jej obrysy na červený farebný papier a koleso vystrihnúť. Pripravené koleso žiaci nalepili do stredu výkresu so zeleným a modrým pruhom, ktorý pripravila prvá skupina. Vytvorenú vlajku učiteľ umiestnil na nástenku, z čoho mali žiaci veľkú radosť.

Ako žili naši dedkovia a babky v minulosti? – beseda (60 minút)

Učiteľ zabezpečil účasť dvoch starších občanov obce rómskeho pôvodu (muž a žena) na besede so žiakmi 2. ročníka. Hostia priblížili žiakom život Rómov v obci v dávnejšej minulosti a vyrozprávali rôzne zábavné, ale aj smutnejšie príbehy zo svojho života. Žiaci hostom položili množstvo otázok, na ktoré ochotne odpovedali. Najviac ich zaujímalo obdobie školskej dochádzky hostí. Žiaci mali možnosť vo svojej mysli porovnať svoj súčasný život so životom blízkych Rómov v minulosti. Žiaci sa okrem iného opýtali návštevy, či poznajú rómsku hymnu a vlajku. Učiteľ hostom umožnil vypočuť hymnu a ukázal im žiakmi vyrobenú rómsku vlajku na nástenke. Hymnu poznali iba z počutia (text nevedeli, iba refrén – ako aj žiaci) a vlajku videli prvý krát. V závere sa žiaci a učiteľ hostom poďakovali a obdarovali ich kvetmi.

Hodnotenie 1. dňa projektu (20 minút)

Učiteľ viedol rozhovor so žiakmi o zážitkoch a pocitoch z prvého dňa projektu a získaných vedomostiach. Žiaci s veľkým nadšením rozprávali o prežitom dopoludní, čo bolo pozitívnym signálom pre učiteľa. Zopakovali si taktiež hlavné symboly Rómov a čo symbolizujú farebné pruhy a koleso na rómskej vlajke.

Opýtal sa ich, či by mali záujem naučiť sa spievať rómsku hymnu. Po ich súhlase im rozdal vytlačené predlohy s obrázkom rómskej vlajky a textom rómskej hymny v rómskom, ale aj v slovenskom jazyku (Príloha 1). Žiaci učiteľovi sľúbili, že sa rómsky text piesne čím skôr naučia, aby si v škole mohli spoločne precvičovať jej spievanie.

Učiteľ žiakov pochválil za aktivitu, ktorú v prvom dni projektu preukazovali a poďakoval sa im za vzorné správanie.

V závere si spoločne zaspievali rómsku pieseň, ktorú žiaci naučili učiteľa.

2. deň projektu

Metódy: opis, rozhovor, praktické, demonštračné, vysvetľovacie

Formy: individuálne, hromadné

Pomôcky: pracovné listy s témou rómskych osobností, životopisy rómskych osobností uvedených v pracovnom liste, PC s pripojením na internet, CD prehrávač, kniha Rómske rozprávky, 2 CD skupiny Sabrosa, výkresy, farbičky

Motivácia (10 minút)

Ako aj v prvý deň projektu učiteľ zameral motiváciu na pomoc iným. Tento krát sa ich pýtal, ako a kedy pomáhajú svojim rodičom. Dievčatá uvádzali činnosti, pri ktorých pomáhali najmä mamám a chlapci zase otcom. Pýtal sa ich, či pomoc rodičom považujú iba za nutnú povinnosť, alebo rodičom pomáhajú radi a či im svoju pomoc ponúkajú sami od seba. Odpovede boli rôzne, niektorým sa pomáhať rodičom nechce, iní zase pomáhajú rodičom radi. Opäť sa ich pýtal na pocity, ktoré v nich poskytnutá pomoc vyvoláva. Následne im vysvetľoval, že čím viac budú rodičom pomáhať, tým viac sa toho do budúcnosti naučia a zároveň urobia rodičov šťastnejšími.

Aktivity:

Nechcem sa chváliť, ale ... (15 minút)

Námet tejto hry sme čerpali z metodickéj príručky pre učiteľov Etická výchova v 2. ročníku základnej školy (Príloha 2).

Učiteľ žiakom vysvetlí pravidlá hry. Upozornil ich, aby sa žiaci navzájom rešpektovali a nevysmievali sa. Hru začal učiteľ formulkou: Nechcem sa chváliť, ale viem dobre hrať futbal. Postupne bolo všetkým žiakom umožnené pochváliť sa. Ak niektorí žiaci uviedli činnosť alebo vlastnosť, ktorú už predtým povedal jeho spolužiak, učiteľ ho vyzval, aby porozmýšľal aj nad niečím iným a povedal to. Žiakom táto hra nespôsobovala žiadne ťažkosti a boli dostatočne flexibilní. V reflexii, na otázku, či bolo ťažké povedať o sebe niečo dobré a pekné, žiaci odpovedali nie, čo potvrdil aj samotný priebeh hry. Na otázku, či im napadli aj nepekné

veci, prikývli iba niektorí. Učiteľ sa ich na ne zámerne nepýtal. Na otázku, čím ťa prekvapili ostatní, odpovedali že ničím, z čoho vyplýva, že pochvaly, ktoré si sami žiaci prisúdili, boli aj podľa ostatných žiakov adekvátne. V závere aktivity učiteľ žiakom ešte poskytol priestor na vyjadrenie samochvály, ktorí mali o to záujem.

Naše osobnosti (40 + 30 minút)

1. časť aktivity

Učiteľ žiakom, primerane ich veku, vysvetlil, čo znamená pojem osobnosť. Rozdal im pracovné listy (Príloha 5), na ktorých figurovali štyri známe rómske osobnosti - Elena Lacková (spisovateľka), Ján Berky Mrenica (huslista), Sestra Maristella (rádová sestra) a Sabrosa (hudobná skupina). Učiteľ vyrozprával žiakom v krátkosti ich životné príbehy (Príloha 4) a vymenoval ich úspechy.

Rozprávanie učiteľ ilustroval nasledovne:

Elena Lacková – čítanie rozprávky Ako Filip zarobil na chlieb z knihy Rómske rozprávky (evidovaná v žiackej knižnici školy).

Ján Berky Mrenica – hudobná ukážka

(Zdroj: http://www.youtube.com/watch?v=LZCCQyJ_Ux8).

Sabrosa – hudobná ukážka (obe vydané CD skupiny sa nachádzajú v inventári školy, z ktorých skladby žiaci poznajú z vyučovacích hodín hudobnej výchovy a záujmovej činnosti).

2. časť aktivity

Úlohou žiakov bolo vybrať jednu z osobností, ktorá je im najbližšia a v pracovnom liste ju označiť červeným srdiečkom v prázdnom políčku pri obrázku. Po označení osobnosti ich úlohou bolo povedať dôvod svojho rozhodnutia, čím ich vybrané osobnosti zaujali a v čom by sa im chceli podobať. Argumenty žiakov boli zaujímavé. Žiačky triedy v najväčšom počte zaujala skupina Sabrosa. Vzhľadom na vek dievčat zo skupiny a ich repertoár boli rozhodnutia žiačok aj predpokladané. Čo bolo prekvapivé a potešiteľné, najviac chlapcov triedy za svoj vzor označilo spisovateľku Elenu Lackovú (nie iba inklinácia k hudbe).

V závere sme viedli rozhovor o tom, že každý človek má právo mať iný názor, ako ostatní (reakcia na rôznorodý výber osobnosti).

Kľúč vo vrecku od brány do krajšieho sveta (20 + 40 minút)

1. časť aktivity

Učiteľ so žiakmi viedol rozhovor o rôznych zamestnaniach, o výhodách života zamestnaného človeka, a naopak, o ťažkom údele ľudí bez práce a ich rodín. Pripomenul im osobnosti, o ktorých sa pred chvíľou rozprávali a vysvetlil im, že bez dostatočného vzdelania, snahy a chuti do práce, by nikdy nedosiahli to, po čom túžili. Následne žiaci rozprávali o svojich predstavách vykresľujúce zamestnanie, ktorému by radi zasvätili svoj život. Učiteľ im vysvetľoval, že svoju budúcnosť kreujú aj v súčasnom období už ako deti a aby mohli svoj

sen reálne prežiť, je potrebné plniť si svoje školské povinnosti a snažiť sa byť stále lepším človekom, ktorý sa k iným správa slušne a má snahu im pomáhať a nie ubližovať.

Učiteľ im povedal, že každý z nich má vo vrecku neviditeľný kľúč, ktorým si môžu pravidelne otvárať bránu do krajšieho sveta. Pokračoval, že majú dávať pozor, aby na ten kľúč vo vrecku nezabúdali a čo by bolo ešte horšie, aby ho úplne nestratili.

2. časť aktivity

V ďalšej časti tejto aktivity učiteľ žiakom porozdával výkresy a žiaci si pripravili farbičky. Ich úlohou bolo nakresliť svoje predstavy o svojom budúcom zamestnaní. Pred samotným kreslením učiteľ žiakom po vyslovení ich predstáv poradil, aké objekty by na ich výkrese nemali chýbať a ako aj kde ich proporčne umiestniť. Pri samotnej kresbe im už učiteľ nepomáhal. Učiteľ žiakom navrhol, aby medzi sebou uzavreli dohodu, že sa nikto nebude smiať z kresieb a snov iného spolužiaka, ktorá bude platiť aj mimo školy. Žiaci súhlasili, že sľub a dohodu dodržia.

Po ukončení kreslenia každý žiak opísal svoju prácu. Žiaci živo a so záujmom opisovali, čo sa na nakreslenom obrázku nachádza. Žiaci dohodu o tolerancii dodržali a pozorne počúvali svojich spolužiakov.

Ukážky práce žiakov:

Kuchár

Kaderníčka

Prečo mám rád svoju mamu, svojho otca? (20 minút)

Žiaci rozprávali, prečo majú radi svojich rodičov, čo sa im na nich páči a prečo si ich vážia. Učiteľ ponúkol žiakom dvojminútový priestor na to, aby iba vo svojej mysli pouvažovali aj o negatívach svojich rodičov a porozmýšľali, či aj oni, ako budúci rodičia, chcú opakovať správanie svojich rodičov, ktoré im teraz pripadá nesprávne. Po uvažovaní učiteľ žiakom povedal, že od nich nežiada, aby o chybách a nedostatkoch svojich rodičov rozprávali pred spolužiakmi nahlas z dôvodu vyvolania nepríjemných pocitov, ale aj z dôvodu, že nie je pekné hovoriť zle o iných v ich neprítomnosti. Učiteľ sa žiakov následne pýtal, či už niekedy svojim rodičom vytýkali ich chyby a či si ich rodičia vedeli priznať. Niektorí žiaci odpovedali kladne, ale rodičia ich pripomienky nezobrali na vedomie. V závere sa rozprávali o tom, či si vedia priznať chybu aj samotní žiaci a zopakovali si čarovné slovíčka, ktoré patria k správaniu slušného žiaka/človeka.

Po pravej ruke miesto mám (15 minút)

Námet tejto hry sme čerpali z metodickéj príručky pre učiteľov Etická výchova v 1. ročníku základnej školy (Príloha 3).

Použili sme hru z etickej výchovy, kde sa žiaci učili nielen oceňovať iných, ale aj ocenenie prijímať. Pred začatím hry učiteľ žiakov vyzval, aby si na stoličku po svojej pravici nevyberali pozývajúci žiaci iba najlepších kamarátov, ale aj ostatných z dôvodu širšieho zblížovania sa. Túto hru už žiaci poznali, takže jej realizácia bola bezproblémová. V oceňovaní boli vynaliezaví a prosebnými pohľadmi žiadali spolužiaka, ktorý bol v úlohe pozývajúceho, aby si vybral práve jeho. V reflexii žiaci ochotne odpovedali na všetky otázky učiteľa.

Hodnotenie 2. dňa projektu (20 minút)

Učiteľ viedol rozhovor so žiakmi o zážitkoch a pocitoch z druhého dňa projektu a získaných vedomostiach. Hodnotenie žiakov bolo veľmi pozitívne. Pýtali sa, kedy budeme zase nejaký projekt realizovať. Učiteľ overil pamäť žiakov, pýtal sa na mená rómskych osobností, o ktorých sa rozprávali. Žiaci si spoločnými silami spomenuli na všetkých, akurát skomolili meno Jána Berkyho Mrenicu. V krátkosti dokázali povedať aj niekoľko informácií o vybraných rómskych osobnostiach.

Učiteľ sa ich opýtal, či sa doma učili text rómskej hymny, ktorý im v prvom projektovom dni poskytol. Kladne odpovedali len štyria. Vyzval aj ostatných, aby sa taktiež snažili, lebo kľúč od brány do krajšieho sveta majú stále vo vrecku a včera ho z neho nevybrali.

Učiteľ žiakov pochválil za aktivitu, ktorú podobne ako v prvom dni projektu preukazovali a poďakoval sa im za vzorné správanie.

V závere si opäť spoločne zaspievali rómsku pieseň, ktorú žiaci v prvý deň projektu učiteľa naučili.

2.4 Hodnotenie projektu

Samotná realizácia projektového vyučovania potvrdila jeho vhodné naplánovanie z hľadiska zamerania, účelu, navrhnutého cieľa, časového rozloženia, integrovania vyučovacích predmetov a obsahovej stránky aktivít. Realizované aktivity boli primerané veku a schopnostiam žiakov 2. ročníka. Počas projektového vyučovania žiaci preukazovali chuť do práce a nebolo ich potrebné nejakým spôsobom nútiť alebo presviedčať k vyššej aktivite.

Každému žiakovi bol poskytnutý dostatočný priestor na sebarealizáciu v podobe vyjadrovania vlastných názorov, postojov a citov. Osvojovali si schopnosť vhodného sebaaprezentovania za účelom pozdvihovania vlastnej hrdosti, sebaúcty a zdravého sebavedomia cez vnútorné prežívanie. Vďaka vytvorenej priaznivej a priateľskej klímy žiaci pocítili, že aj oni sú v niečom výnimoční a sú spolužiakmi a učiteľom rešpektovaní. Zistili, že ak majú na niečo iný názor ako ostatní, neznamená to, že je nesprávny. Zdokonaľovali sa v schopnosti vedenia bezkonfliktnej a priateľskej komunikácie. Učili sa rešpektovať názory, postoje a vyjadrovanie citov svojich spolužiakov bez výsmechu a ponižovania.

Spoznali symboly ich národnosti (rómsku vlajku a hymnu) a niektoré osobnosti z ich radov, ktorých životné príbehy a úspechy im môžu byť príkladom do budúcnosti. Získali základné

poznatky o ich histórii, ktoré v nich môžu vzbudiť záujem ďalšieho vzdelávania v tomto smere v staršom veku.

Realizované projektové vyučovanie v nich vyvolalo množstvo príjemných emócií, ktoré sú dôležitým faktorom úspešného napredovania v dosahovaní školských úspechov a získavania pozitívneho vzťahu k školskému prostrediu. Bezpečná a priaznivá atmosféra v škole/triede je pre rómskych žiakov veľmi dôležitá aj z hľadiska bezproblémovej dochádzky na vyučovanie.

ZÁVER

Chceme byť na seba hrdí. Takto je znie názov mojej práce. Kto by nechcel byť na seba hrdý? Kto by nechcel byť hrdý na svojich rodičov, na svojich súrodencov, na svoje deti, na svojich priateľov, na svoj národ alebo národnosť, či na svojich hokejistov (v čase písania tejto práce prebiehajú MS v hokeji)? Posledné slová z predchádzajúcej vety v nás určite vyvolávajú úsmev, ale je to tak. Pocit hrdosti patrí k zdravému základu sebavedomého človeka. Život však prináša aj sklamanie, neúspechy, výsmech iných a iné nepríjemnosti, kedy je naša hrdosť otrávená. Jedinec s nízkym sebavedomím a sebaúctou je náchylný sa týmto tlakom poddať, naopak silný a hrdý jedinec dokáže nachádzať riešenia vzniknutých nepríjemností.

V úvode tejto práce je uvedený dôvod zamerania mojej práce na pojem hrdosti. Nesmelé vystupovanie našich bývalých žiakov na novej škole bol pre pedagógov na našej škole avízom pre zamyslenie sa nad riešením tohto problému. Projektové vyučovanie, ktoré sme realizovali, je iba jedným z kamienkov z celej mozaiky. Nejedná sa iba o jedno všemohúce riešenie nevyhovujúceho stavu. Učitelia sa snažia do vyučovacieho procesu vnášať nové metódy a formy práce, ktoré žiakom poskytujú väčší priestor na sebaaprezentáciu podporenú bezpečným a priateľským prostredím bez obáv z neúspechu, či výsmechu. Nadobúdaním schopností a zručností sebaaprezentovania žiaci získavajú pevnejšiu pôdu pod nohami, zvyšujú svoju sebaúctu a sebavedomie, kedy sa v nich ozýva pocit hrdosti na seba samého. Na základe dobrých skúseností z uvedeného projektového vyučovania v 2. ročníku, ho učiteľka 3. a 4. ročníka modifikovala pre potreby jej žiakov a taktiež ho zrealizovala.

Pocit osobnej hrdosti netkvie iba z dosiahnutých vlastných úspechov, ale aj z úspechov blízkych ľudí, alebo úspechov ľudí patriacich k príslušnému národu alebo národnosti. Žiakom bolo predstavených niekoľko osobností, ktorí slovenským Rómom urobili dobré meno nie len u nás, ale aj v zahraničí. Je na učiteľoch, aby žiakom umožnili spoznať viacero známych rómskych osobností, ktorých je v našom kultúrnom alebo spoločenskom živote mnoho. Spoznávaním minulosti Rómov, či už ich histórie alebo symbolov, sa žiaci dozvedeli viac o svojich koreňoch. Znalosti vlastnej histórie by mali patriť do výbavy člena každého národa alebo národnosti. Návšteva hostí na besede, ale aj môj následný neformálny prieskum v komunite, poukázali na zanedbanú osvetovú činnosť Rómov. Nepoznajú základné fakty svojej histórie, nepoznajú svoju hymnu a vlajku. Rozdaním predlôh pre žiakov s textom rómskej hymny a rómskou vlajkou na konci prvého dňa projektu, ktoré si odniesli domov, vznikla vlna záujmu žiakov vyšších ročníkov, ale aj samotných rodičov. Učiteľka 3. a 4. ročníka pripravila pre svojich žiakov predlohy so základnými informáciami z rómskej histórie, textom rómskej hymny a obrázkom rómskej vlajky, ktoré si žiaci zobrali domov. Predlohy čítali doma aj rodičia a ostatní členovia komunity. Týmto spôsobom škola podporila osvetovú činnosť Rómov v našej obci.

Projektové vyučovanie uvedené v tejto práci a ďalšie podporné inovatívne spôsoby vyučovania zamerané na zvýšenie sebavedomia, sebaúcty a schopnosti sebaaprezentácie žiakov sme začali realizovať začiatkom tohto školského roku. Budeme aj vo vzdialenej budúcnosti so záujmom sledovať účinkovanie našich žiakov, ktorí prestúpia na novú školu do piateho ročníka. Veríme, že snaha učiteľov našej školy napomôže žiakom byť v novom prostredí sebavedomými a hrdými na svoje dosiahnuté výsledky a úspechy.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. Coufalová, J. 2006. Projektové vyučování. Praha: FORTUNA,2006. ISBN 80-7168-958-0
2. História Rómov. Dostupné na internete. (12/5/2012)
<<http://www.zszbudskedlhe.estranky.sk/clanky/historia-Romov.html>>
3. Hudobná ukážka Jána Berkyho Mrenicu. Dostupné na internete. (12/5/2012)
<http://www.youtube.com/watch?v=LZCCQyJ_Ux8>
4. Ivanová, E., Kopinová, Ľ., Líšková, E. 2005. Etická výchova v 2. ročníku základnej školy, Metodická príručka pre učiteľov. Bratislava: Metodicko-pedagogické, 2005. ISBN 80-8052-233-2
5. Ivanová, E., Kopinová, Ľ. 2004. Etická výchova v 1. ročníku základnej školy, Metodická príručka pre učiteľov. Bratislava: Metodicko-pedagogické, 2004. ISBN 80-8052-206-5
6. Kasíková, H. 1993. Nastal v našej škole čas projektu? In: Projektová metóda vo škole i za školou. Praha, 1993
7. Knapíková, Z., Kostrub, D., Miňová, M. 2002. Aktivizujúce metódy a formy v práci učiteľky materskej školy. Prešov: ROKUS, 2002. ISBN 80-89055-18-4
8. Lacková, E. 1992. Rómske rozprávky. Košice: Východoslovenské vydavateľstvo, 1992. ISBN 80-0049-5
9. Petty, Geoffrey. 1996. Moderní vyučování. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-978
10. Příhoda, V. 1934. Reformné hľadiská v didaktike. Bratislava: Ján Pocisk a spol., 1934
11. Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. 1995. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2
12. Rómska hymna Opre Roma. Dostupné na internete. (12/5/2012)
<<http://www.myspace.com/music/player?sid=16646900&ac=now>>
13. Rómske symboly. Dostupné na internete. (12/5/2012)
<<http://romovia.vlada.gov.sk/3549/romske-symboly.php>>
14. Velínský, S. 1932. Soustavy individualisovaného učení. Brno. 1932
15. Vrána, S. 1938. Učebné metódy. Praha: Brno, Dědičství Komenského v Praze a vydavateľský odbor ú.s.j.u. v Brne, 1938
16. Zelina, M. 2000. Alternatívne školstvo. Bratislava: IRIS, 2000. ISBN 80-88778-98-0
17. Žanta, R. 1934. Projektová metóda. Praha. 1934
18. Životopis a fotografia Eleny Lackovej. Dostupné na internete. (12/5/2012)
<<http://romove.radio.cz/cz/clanek/19623>>
19. Životopis a fotografia Jána Berkyho Mrenicu. Dostupné na internete. (12/5/2012)
<<http://osobnost.aktuality.sk/berky-mrenica/>>
20. Životopis a fotografia Sestry Maristelly. Dostupné na internete. (12/5/2012)
<<http://www.romehangi.sk/osobnosti/sestra-maristella>>
21. Životopis a fotografia skupiny Sabrosa. Dostupné na internete. (12/5/2012)
<<http://www.sabrosa.eu/>>

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Predloha pre žiakov - Rómska vlajka a text rómskej hymny

Rómska vlajka a rómska hymna

Rómska vlajka

Rómska hymna

Ge'om, ge'om, lungone dromenca,
Malad'i'om bachtale Romenca.
Aj, Romale, aj čhavale.
Aj, Romale, aj čhavale.

Aj, Romale, khatar tumen aven?
Le cerhenca, bachtale dromenca?

The man esas bari famil'ija,
Murdard'a la e ka'li legija.

Aven manca sa lumake Roma
Kaj phuterde le Romenge droma.

Ake vrjama – uš'ŕi Rom akana
Amen chu'as the mištes keraha.
Aj Romale, aj čhavale,
Aj Romale, aj čhavale.

Slovenský preklad rómskej hymny:

Šiel som, šiel som
Šiel som, šiel som, dlhými cestami
Stretol som sa so šťastnými Rómami.

O, Rómovia, o chlapci,
O, Rómovia, o chlapci,

O, Rómovia, odkiaľ prichádzate?
So stanmi, po šťastných cestách?

Aj ja som mal veľkú rodinu.
Zabila ju čierna légia.

Pod'ŕte so mnou, Rómovia celého sveta.
Kde sa otvorili cesty Rómom.

Teraz je tá chvíľa – povstaň človeče
Vyskočíme a bude dobre.

O, Rómovia, o chlapci,
O, Rómovia, o chlapci.

Zdroj: <http://romovia.vlada.gov.sk/3549/romske-symboly.php>

Príloha 2 Nechcem sa chváliť, ale...

Cieľ: Naučiť sa hovoriť o svojich pozitívach

Pomôcky: žiadne

Čas: 15 minút

Realizácia: Deti sedia v kruhu. Postupne, s použitím formulky: Nechcem sa chváliť, ale... hovoria pozitívnu informáciu o sebe. Napríklad: pekne kreslím, ...rád sa podelím, ...som dobrý kamarát, ...som usilovný v škole i doma, ...som dobrý športovec, ...viem uvariť polievku a pod. Hru začína učiteľ.

Reflexia: Bolo ťažké povedať o sebe niečo dobré a pekné? Napadli ti aj nepekné veci? Čím ťa prekvapili ostatní? Čo dobré by si o sebe ešte chcel povedať?
(Ivanová, 2005, s. 37)

Príloha 3 Po pravej ruke miesto mám

Cieľ: Naučiť sa oceňovať a prijať ocenenie.

Pomôcky: žiadne

Čas: 15 minút

Realizácia: Žiaci sedia v kruhu, kde je o jednu stoličku viac. Učiteľ, ktorý má po pravej ruke voľnú stoličku, začne hru slovami: Po svojej pravici voľné miesto mám a Teba (Janko) si sem zavolám. Keď si žiak sadne na voľnú stoličku, učiteľ ho pozitívne ocení, za niečo ho pochváli. Ocenený žiak poďakuje. Účastník hry, ktorému zostala po pravici voľná stolička, zavolá si k sebe spolužiaka podľa vlastného výberu a pochváli ho. Hra takto pokračuje ďalej.

Reflexia: Ako si prijal ocenenie? Našiel si sa v ňom? Dokázal si vhodne vybrať a oceniť spolužiaka? Myslíš, že sa tomu potešil? Prečo je dôležité oceňovať iných?
(Ivanová, 2004, s. 52)

Príloha 4 Rómske osobnosti – životopisy

Elena Lacková

Narodila sa v roku 1921 vo Veľkom Šariši v rodine vajdu. Ako prvá slovenská Rómka vyštudovala vysokú školu. Štúdium ukončila vo veku 49 rokov v Prahe. V tom čase už mala 9 vnúčat. Pracovala aj ako učiteľka. Vo svojej rodnej obci založila divadelný krúžok, s ktorým nacvičila vlastnú divadelnú hru s názvom Horiaci cigánsky tábor. Získala vysoké štátne ocenenie od prezidenta SR. Napísala veľa kníh, taktiež aj knihu Rómske rozprávky, ktorú máme na škole.

Ján Berky Mrenica st.

Narodil sa v roku 1939 v obci Očová. Obzvlášť rád chytal v potoku ryby, preto dostal prezývku Mrenica. Tesne pred koncom vojny mu zabili mamu, po ktorej zdedil hudobný talent. Už ako sedemročný si privyrábal vyhrávaním pod oknami bohatých gazdov vo svojom rodisku. Učil ho jeden učiteľ, ktorý ho mal rád. Vedel, že túži po hudobnom vzdelaní, ale najmä, že chce hrať na husliach. Šetril ho v práci pri brúske a zveráku, aby si nezranil šikovné prsty. Stal sa slávnym huslistom a získal veľké množstvo ocenení. Aj jeho deti sú výbornými hudobníkmi, najmä jeho syn Ján Berky Mrenica ml., ktorý je primášom slávnej rómskej hudobnej skupiny Diabolské husle.

Sestra Maristella

Vlastným menom Mária Kačová sa narodila a vyrastala v rodine vynikajúcich rómskych hudobníkov. Študovala na zdravotnej škole v Prešove. Na vysokú školu ju kvôli hlbokému vierovyznaniu neprijali. Pracovala v nemocnici. Jedenásť rokov bola organistkou v prešovskom kostole sv. Mikuláša a potom sa stala rehoľnou sestrou. V súčasnosti pôsobí v Prešove. Pomáha týraným a zneužívaným osobám, hlavne matkám s deťmi a bezdomovcom. Takisto sa venuje deťom a mládeži.

Sabrosa

Mladá rómska dievčenská skupina. Zostavu tvoria tri dievčatá - Julka Cvoreňová a sestry Aneta a Jana Duždové. Aneta je sólo speváčka, Jana s Julkou hrajú na gitarách, perkusiách, bongách a taktiež spievajú vokály. Hudobný talent zdedili po rodičoch. Dievčatá hrajú a spievajú od malička. Spievajú staré cigánske piesne o láske, smútku, žiali, ale aj o radosti zo života. V roku 2009 skupina nahrala a vydala svoje prvé CD s názvom DROMEHA DŽAV - IDEM SI SVOJOU CESTOU. V roku 2010 skupina nahrala svoje už druhé CD PREDAL THUMENDE - PRE VÁS. Obe CD máme na škole. Kým ešte neboli slávne, boli u nás na našej škole dvakrát vystupovať a dobre sa s nimi poznáme.

Príloha 5 Rómske osobnosti – pracovný list

Rómske osobnosti

Elena Lacková
spisovateľka

Ján Berky Mrenica st.
huslista

Sestra Maristella
rádová sestra

Sabrosa
hudobná skupina

Použité zdroje v prílohe 4 a v prílohe 5:

Životopis a fotografia Eleny Lackovej - <http://romove.radio.cz/cz/clanek/19623>

Životopis a fotografia Jána Berkyho Mrenicu - <http://osobnost.aktuality.sk/berky-mrenica/>

Životopis a fotografia Sestry Maristelly –

<http://www.romanehangi.sk/osobnosti/sestra-maristella>

Životopis a fotografia skupiny Sabrosa - <http://www.sabrosa.eu/>